

Factsheets: Grensoverschrijdende mobiliteit van leerkrachten secundair onderwijs in de EMR

In het kader van EMRLingua heeft ITEM (Instituut voor Transnationale en Euregionale grensoverschrijdende samenwerking en Mobiliteit) onderzoek gedaan naar de juridische obstakels voor docenten in het voortgezet onderwijs om les te geven in een buurland of -regio in de Euregio Maas-Rijn (EMR). In het rapport wordt geconcludeerd dat de casusvoorbeelden die zijn verzameld door middel van interviews met docenten en middelbare scholen de drie clusters van obstakels bevestigen die in de literatuurstudie zijn geïdentificeerd. Hierbij wordt de erkenning van beroepskwalificaties gezien als de meest voorkomende belemmering voor de grensoverschrijdende mobiliteit van docenten in het voortgezet onderwijs. Andere belemmeringen komen voort uit verschillen in arbeidsvoorwaarden, sociale zekerheid en belastingen. Deze factsheets informeren docenten in het voortgezet onderwijs over de aspecten waarmee ze rekening moeten houden als ze over de grens les willen geven.

Erkenning van kwalificaties | tabel 1

Mobiliteit naar	Bevoegde autoriteit & kosten	Taalvereisten	Alternatieven om het onderwijs in te gaan
Nederland	De aanvraag moet worden ingediend bij <i>Dienst Uitvoering Onderwijs</i> (DUO). De procedure is gratis.	De werkgever (school) kan de docent vragen om een bewijs van Nederlandse taalvaardigheid.	<ul style="list-style-type: none"> • Zij-instroom: Verkorte lerarenopleiding van twee jaar. Tijdens deze opleiding werken de kandidaat-leraren op een school en ontvangen ze een salaris. Nuffic (de Nederlandse organisatie voor internationalisering in het onderwijs) biedt verkorte programma's aan voor moedertaalsprekers Duits en Frans. • Gast/hybride docent: Lesgeven zonder (erkenning van) kwalificaties is mogelijk onder begeleiding van een gekwalificeerde leraar als gastdocent (<i>gastdocent</i>, ook wel <i>hybride leraar</i> genoemd), als het aantal lesuren niet meer dan 6 uur/week bedraagt.
Duitsland (Noordrijn-Westfalen)	De aanvraag moet worden ingediend bij <i>Bezirksregierung Arnsberg</i> . De procedure is gratis (eventuele vertaalkosten: documenten moeten in het Duits worden ingediend).	De werkgever kan de docent vragen om een bewijs van Duitse taalvaardigheid te overleggen.	<ul style="list-style-type: none"> • Zij-instroom: In situaties van grote vraag en lerarentekorten kunnen scholen een leraar zonder formele kwalificaties aannemen als deze een (niet-leraren)diploma in het gewenste vakgebied heeft en geschikt wordt geacht. Afhankelijk van de achtergrond van de docent omvat de zij-instroom (<i>Seiteneinstieg</i>) een opleiding in de vorm van een voorbereidende dienst in deeltijd van twee jaar (<i>Berufsbegleitender Vorbereitungsdienst, OBAS</i>) of een pedagogische introductie cursus van een jaar (<i>Pädagogische Einführung, PE</i>). • Lesgeven aan een privéschool: Op privéscholen (<i>Ergänzungsschulen</i>) is de school niet onderworpen aan overheidsregulering en heeft meer vrijheid bij de selectie van docenten, ook wat betreft hun opleiding en training: in principe is (erkenning van) kwalificaties niet vereist.
België (Vlaamse Gemeenschap)	De aanvraag moet worden ingediend bij <i>Agentschap voor Onderwijsdiensten</i> (AGODI). De procedure is gratis.	De leraar moet kunnen aantonen dat hij over voldoende kennis van het Nederlands beschikt (in sommige gevallen ook over het Frans). Anders moet de leraar een afwijking aanvragen die 3 jaar geldig is en waarin de leraar de nodige opleiding moet volgen om aan de taalvereisten te voldoen.	<ul style="list-style-type: none"> • Uitzonderlijke omstandigheden: In uitzonderlijke en tijdelijke situaties kan een leraar zonder formele kwalificatie worden aangesteld. Dit moet worden gemeld aan het Ministerie van Onderwijs en Vorming.
België (Franse Gemeenschap)	De aanvraag moet worden ingediend bij <i>Direction de la reconnaissance des diplômes étrangers</i> . De procedure kost 65 euro.	De leraar moet voldoen aan specifieke vereisten voor de Franse taal. Als niet aan de eisen wordt voldaan, moet de docent een taalexamen afleggen (jaarlijks georganiseerd door <i>Commission de langue française</i>) of een (tijdelijke) vrijstelling aanvragen.	<ul style="list-style-type: none"> • Tijdelijk tekort aan gekwalificeerd schoolpersoneel: Docenten zonder de vereiste pedagogische opleiding kunnen tijdelijk invallen tijdens lerarentekorten, maar ze komen pas in aanmerking voor een vaste aanstelling nadat ze de vereiste pedagogische opleiding met succes hebben afgerond.
België (Duitstalige Gemeenschap)	Aanvragen moeten worden ingediend bij het <i>Ministerium der Deutschsprachigen Gemeinschaft Belgiens</i> . De procedure is gratis.	De docent moet voldoen aan de taaleisen: Duits en in sommige gevallen Frans. Als niet aan de vereiste taalvaardigheden wordt voldaan, kan de docent deelnemen aan taalexamens die worden georganiseerd door de <i>Sprachenprüfungsausschuss Deutsch des Ministeriums der Deutschsprachigen Gemeinschaft</i> .	<ul style="list-style-type: none"> • Tijdelijk tekort aan gekwalificeerd schoolpersoneel: In deze omstandigheden mogen scholen leraren in dienst nemen die niet voldoen aan de wettelijk vereiste kwalificaties of taalvereisten. Het schoolbestuur moet een schriftelijke verklaring indienen bij het ministerie.

Arbeidsvoorwaarden | tabel 2

	Professionele status	Salaris	Werktijd
Nederland	Sinds 2020 zijn leerkrachten in zowel openbare als privéscholen werknemers in loondienst onder het privaats arbeidsrecht en maken ze deel uit van een tweezijdig arbeidscontract in onderhandeling met de school.	Het salaris van de docent is gekoppeld aan de aard van zijn functie en relevante taken. Voorbeeld: bij zij-instroom ontvangt een leraar in opleiding een regulier salaris + DUO-subsidie gaat naar de school die het opleidingsprogramma betaalt.	Lesuur: 50 minuten Maximum aantal lesuren per week: 26 uur Schoolvakanties: 11,5 weken
Duitsland (Noordrijn-Westfalen)	Docenten zijn ambtenaren en in dienst van een deelstaat (NRW). In sommige situaties, bijvoorbeeld wanneer niet aan de vereisten voor het verkrijgen van de status van ambtenaar wordt voldaan of in privéscholen, kunnen docenten een status als werknemer in loondienst hebben. Opmerking: de alternatieve routes die in de eerste tabel worden beschreven, kunnen van invloed zijn op de vraag of de leraar in aanmerking komt voor de status van ambtenaar.	Met ambtenarenstatus: basissalaris afhankelijk van groep en rang + gezinstoelagen en toelagen van andere aard. Met werknemersstatus: valt onder de collectieve arbeidsovereenkomst voor de publieke sector van de deelstaten (TV-L).	Lesuur: 45 minuten Maximum aantal lesuren per week: Hauptschule, Realschule: 28 uur. Gymnasium, Gesamtschule: 25,5 uur Schoolvakanties = 12,5 weken
België (Vlaamse Gemeenschap)	Docenten zijn formeel geen ambtenaren, maar vallen onder de <i>rechtspositieregeling</i> - er wordt verder onderscheid gemaakt tussen het personeel van scholen van de overheid en het personeel van gesubsidieerde scholen. Docenten kunnen ook contractueel worden aangenomen - er is een verschil tussen degenen die worden ingehuurd door het ministerie van Onderwijs en Vorming of degenen die worden aangesteld op basis van de eigen middelen van de school.	De salarisschalen van leerkrachten zijn gekoppeld aan specifieke bekwaamheids certificaten en zijn onderhevig aan tweejaarlijkse verhogingen.	Lesuur: 50 minuten Maximum aantal lesuren per week: 29 uur Schoolvakanties: 15 weken
België (Franse Gemeenschap)	Docenten werken onder een gelijkaardige wettelijke status als ambtenaren, afhankelijk van het netwerk waar ze lesgeven (staatsonderwijs of gesubsidieerd onderwijs).	De salarisschalen van leerkrachten zijn afhankelijk van de beklede functie en de kwalificatie (van <i>titre requis tot titre de pénurie non listé</i>) en zijn onderhevig aan tweejaarlijkse verhogingen.	Lesuur: 50 minuten Maximum aantal lesuren per week: 28 uur Schoolvakanties: 15 weken (verschillend schema in vergelijking met de andere Belgische Gemeenschappen)
België (Duitstalige Gemeenschap)	Docenten van gemeenschapsscholen (GUW) krijgen een 'officiële' status. Leerkrachten van gesubsidieerde scholen, zowel van gesubsidieerde openbare scholen van de gemeenten als van gesubsidieerde privaatrechtelijke onafhankelijke katholieke scholen, krijgen een vergelijkbare status. Tijdelijke tewerkstelling bestaat in verschillende vormen, afhankelijk van welke voorwaarden vervuld zijn.	Het salaris van een docent wordt bepaald door verschillende factoren, zoals de functie en de kwalificaties van de docent. Salarisschalen zijn onderhevig aan tweejaarlijkse verhogingen.	Lesuur: 50 minuten Maximum aantal lesuren per week: 24 uur Schoolvakanties: 15 weken

Erkenning van kwalificaties

Het beroep van **docent in het voortgezet onderwijs** is een gereguleerd beroep in de Euregio Maas-Rijn: in Nederland, Duitsland (Noordrijn-Westfalen) en België. Dat betekent dat als een docent met buitenlandse kwalificaties over de grens les wil geven, hij/zij zijn/haar onderwijsbevoegdheid moet laten erkennen door de lokale overheid. In deze procedure vergelijken de autoriteiten de buitenlandse kwalificaties (lerarenopleiding en werkervaring) met het beroep van docent in het secundair onderwijs in de ontvangende lidstaat. Als de autoriteiten aanzienlijke verschillen in de vaardigheden en competenties vaststellen, kan de docent compenserende maatregelen opgelegd worden (een test of een opleidingsperiode), waarna de docent erkend kan worden en kan beginnen met lesgeven.

Uit het onderzoek bleek dat deze procedure als omslachtig en langdurig kan worden ervaren, vooral als er compenserende maatregelen worden opgelegd. Dit kan van invloed zijn op de beslissing van leraren om een baan over de grens te zoeken, vooral als ze al jaren beroepservaring hebben. Er zijn echter alternatieve manieren waarop leerkrachten de naburige arbeidsmarkt kunnen betreden. Tabel 1 vat deze bevindingen en de procedure voor de erkenning van kwalificaties samen. Meer informatie is te vinden in het volledige verslag.

Arbeidsvoorwaarden

De verschillen in arbeidsvoorwaarden van docenten in het secundair onderwijs in de EMR kunnen grensoverschrijdende mobiliteit ontmoedigen of aanmoedigen. Tabel 2 laat zien dat de beroepsstatus van docenten verschilt tussen de regio's, waarbij docenten in sommige regio's volledig buiten de ambtenarenstatus vallen, terwijl docenten in andere regio's de status van ambtenaar (of een vergelijkbare status) hebben, waarvoor met gunstigere contractvoorwaarden, salaris en sociale zekerheid en belastingregimes kunnen gelden. Andere factoren waarmee rekening moet worden gehouden zijn verschillen in werktijden en vakantieplanning.

Sociale zekerheid en belastingen

Als een docent les gaat geven in een buurland, kan dat ook gevolgen hebben voor zijn socialezekerheidsrechten (ziektekostenverzekering, ziekteverlof, overheidspensioen) en waar hij belastingplichtig is. Het wettelijke kader dat van toepassing is op sociale zekerheid en belastingen is complex en sterk afhankelijk van de individuele omstandigheden van de docent in het secundair onderwijs. Enkele voorbeelden hieronder verduidelijken de werking van deze regels:

- De docent woont in Nederland en gaat fulltime lesgeven op een middelbare school in Duitsland. Zijn/haar sociale zekerheid verschuift van Nederland naar Duitsland, ongeacht of hij/zij kwalificeert als ambtenaar of werknemer in Duitsland.
- De docent woont in België en begint voltijds les te geven aan een secundaire school in Duitsland. Zijn/haar sociale zekerheid zal verschuiven van België naar Duitsland, ongeacht of hij/zij kwalificeert als ambtenaar.
- De docent woont in Duitsland, werkt als docent in België en is gekwalificeerd als ambtenaar in een publiekrechtelijke arbeidsverhouding voor een Nederlandse onderwijsinstelling. Hij/zij is sociaal verzekerd in Nederland.

Meer weten?

Lees het volledige
onderzoeksrapport op:
www.crossborderitem.eu
www.emrlingua.eu

Twitter: item_um
LinkedIn: emrlingua euregio maas-rijn
ITEM/Instituut voor Transnationale en Euregionale
grensoverschrijdende samenwerking en Mobiliteit